

Písně: 690 (sl. 1 a 3), 130, 688, 500, 487

Introit: Žalm 130,1-3 a 7-8

Čtení: Izajáš 40,1-5

Poslání: Ga 3,26-27 a 29-30

Text kázání: Matouš 3,1-10

Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v Judské poušti: „Obraťte se, neboť se přiblížilo království nebeské.“ To je ten, o němž je řečeno ústy proroka Izajáše: „Hlas volajícího na poušti: „Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky!““ Jan měl na sobě šat z velbloudí srsti, kožený pás kolem boků a potravou mu byly kobylky a med divokých včel. Tehdy k němu vycházel celý Jeruzalém i Judsko a celé okolí Jordánu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho v řece Jordánu křtít.

Ale když spatřil, že mnoho farizeů a saduceů přichází ke křtu, řekl jim: „Plemeno zmijí, kdo vám ukázal, že můžete utéci před nadcházejícím hněvem? Neste tedy ovoce, které ukazuje, že jste obráceni. Nemyslete si, že můžete říkat: „Náš otec je Abraham!“ Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení. Sekera už je na koření stromů; a každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyřat a hozen do ohně.“

Milé sestry a bratři!

Važte si toho oslovení – protože: Zkuste si představit, kdyby tu místo mě stál Jan Křtitel. Je neděle. Vstáváte z postele dřív, i když byste si mohli krapet přispat. Hned po ránu vážíte cestu do kostela: Kličkujete mezi covidem, máte nasazenou roušku, jste z toho celí přidušení. V kostele si sednete do lavice a čekáte na duchovní vzpruhu do dalších dnů. Ale oproti vašemu očekávání na vás z kazatelny zahřímá: „Vy zmijte!“ Žádné „bratři a sestry“, žádné „přátelé v Kristu“, žádné „milý sbore“. „Vy zmijte!“ Naštvali byste se? Bez mučení přiznávám, že já nejspíš ano. Ale hodně by záleželo i na tom, kdo by mě takhle počastoval. Jestli farář, kterého беру a ve kterého mám důvěru, nebo kazatel, který si prostě jen rád rýpne a zaprudí, a ještě přitom pohroží prstem. A určitě by to také záviselo na tom, co by oné hozené rétorické rukavici následovalo.

Když se narodil Jan, který křtil, když byl podle židovského obyčeje obřezán a dostal jméno, co v rodině nemělo žádnou tradici, lidé blízcí jeho otci Zachariášovi a jeho matce Alžbětě se ptali: „Čím to dítě bude?“ A evangelijní vypravěč nás už minulou neděli ujistil, že „ruka Hospodinova byla s ním“ (L 1,66). Když totiž věříme, že je s námi a nad námi ruka Boží, obavy z věcí příštích ztrácí svou moc. A co víc, je to zároveň i příslib, že šed' a nuda ty věci příští infikovat rozhodně nebude. Že bude pestro.

Začátek dnešní epizody to hezky ilustruje: Z Jana, po hebrejsku J^hóhánána, vyrostl svérázný alternativec. Nejde ve šlépějích svého otce – kněze v Jeruzalémském chrámu. Odebral se z města na venkov, a to rovnou na poušť (v. 1) – tam, kde se s člověkem život dvakrát nemazlí. Vlasy a vousy si nestříhal jako správný Bohu zasvěcený nazír (L 1,15). A více než osobité byly i jeho stravovací návyky a oblékání. Šaty z velbloudí srsti (v. 4a) tehdy poslední výkřik módy rozhodně nepředstavovaly. A třebaže kobylky jsou košer – a smažené prý chutnají nejlépe –, dnes a denně by je nikdo z jeruzalémské metropole asi jíst nehodlal. Natož se patlat se sbíráním medu divokých včel (v. 4b). Mainstreamově zaměnitelný tedy Jan rozhodně nebyl.

Nejspíš i to za ním táhlo lidi. Tak to prostě někdy funguje. Slyšeli jsme evangelistu: „Tehdy k němu vycházel celý Jeruzalém i Judsko a celé okolí Jordánu“ (v. 5). Ovšem zástupy se přicházely nejen pokoukat na podivínský zjev, ale taky poslechnout, co ten „huňáč“ chce lidem říct. Protože, jak o něm prohlásil jeho otec Zachariáš, jehož duši znovu načechrala víra a naděje, „Ty, synu, budeš nazván prorokem Nejvyššího“ (L 1,76).

Dnes tedy slyšíme už proroka J^hóhánána: „Obraťte se, neboť se přiblížilo království nebeské!“ (v. 2). Takový byl základní důraz Janova kázání. Křesťanskému posluchači už je v tuto chvíli jasné, že akcent bude stejný jako u Ježíše: Přiblížilo se království nebes! Ale vedle této zvěsti, která je oběma dvěma společná, má Křtitel ještě i svůj zvláštní, speciální důraz: Ukázat na toho, který přichází za ním. Jan přitom sám sebe pokorně chápe jen jako hlásnou troubu. Jako „Hlas volajícího na poušti“, jako „Připravovatele cesty“ (v. 3).

Ano. Podle J^hóhánána se království nebeské blíží v tom, o kterém už kdysi mluvil prorok Izajáš: Bůh přijde ke svému lidu a ukáže mu slávu svojí blízkosti (srv. Iz 40,3-5). Jan sice zvěstuje, stejně jako Ježíš: „Obraťte se“, ale sám přitom dobře ví, že on je jen „Hlasem volajícího na poušti ...“.

Víte, proč výhradně používám termín „obratte se“? Protože v řeckém originálu jde opravdu o obrat, o radikální změnu mysl. *Metanoete*, obraťte svou mysl, která se až doteď zabývala vším možným. Obrat'te ji k tomu, co je podstatné a co nyní přichází – ke Království nebes. A k tomu nedílně patří i zamyšlení nad tím, v čem vidíte základ a zdroj vaší existence. Bez toho, že si uděláte pořádek v životě a jeho nasměrování a zacílení, se čas od času neobejdete. Že si přitom necháte promluvit do duše a do srdce Jana Křtitele vám ku škodě rozhodně nebude.

„Tehdy k němu vycházel celý Jeruzalém i Judsko a celé okolí Jordánu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho v řece Jordánu křtít“ (v. 5n). J'hóhánán měl úspěch. Atraktivní se stal dokonce natolik, že se za ním jako za „celebritou“ stahovaly *davy* ze všech koutů Judské říše. Nekončilo to ovšem jen tím, že za ním přišly a nechaly si „podepsat fotku s věnováním“. Lidé byli ochotní si jeho slovo pustit k tělu. „Vyznávali své hříchy“, píše evangelista. Protože se Jan mezitím připojil k tehdy silnému proudu židovského křestního hnutí (které on sám nevytvořil), „nechávali se od něho křtít“. Dávali tak srozumitelně najevo, že opravdu chtějí obrátit svou mysl, srdce a celý život. A dát tak svůj volební hlas tomu bližícímu se Království, co není z tohoto světa a které je tak diametrálně odlišné od všech tyraní, monarchií i demokracií věku tohoto. Ale přesto je pro tenhle náš pošahaný svět určeno.

Nyní ovšem přichází ke slovu ona Janova palba bez výstrahy: „Vy zmije!“ „Když spatřil, že mnoho farizeů a saduceů přichází ke křtu, řekl jim: «Plemeno zmijí, kdo vám ukázal, že můžete utéci před nadcházejícím hněvem?»“ (v. 7). Nejostřejší kritiku od něj schytá tehdejší společenská a zároveň i náboženská elita – farizeové a saduceové. Na jeho místě by člověk spíš zajásal: Konečně se povedlo zaujmout i ty nahoře, co mají vliv. Konečně nepřichází jen bezejmenný „lid země“, ale ti, jejichž jméno má mezi lidmi zvuk. J'hóhánán se však chová jak umanutý: nevíta je žoviálním poplácáním po ramenou, nedopřeje jim místo na výsluní své pouštní komunity. Naopak se do nich pustí se vší vervou:

„Nemyslete si, že můžete říkat: «Náš otec je Abraham!» Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení (v. 9). Máte zato, že když jste synové Abrahamovi, že když za vámi stojí rodokmen a tradice, musíte mít nutně nárok, aby s vámi Bůh nakládal podle jiných pravidel než s ostatními? Jen proto, že jste se narodili v Izraeli?“ A my k tomu dnes můžeme dodat: „Jen proto, že jste evangelíci, nebo římská katolíci nebo pravoslavní? Jen proto, že chodíte k Salvátoru? Ne! Tím, že přikrášlíte své náboženské portfolio docházkou do kostela a dalším vykonaným obřadem, živého Boha neobalamutíte. To si radši stvoří nový lid třeba i z těchhle kamenů na poušti.“ Jan Křtitel káže a jedná jako prorok se vším všudy: s vnitřní pravdivostí a svobodou – nevypočítavě, nezkorumpovaně.

„Neste ovoce, které ukazuje, že jste obráceni ... Každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyťat a hozen do ohně (v. 8.10b). Ano, podle Jana, který křtil a někdy taky nekřtil, záleží na tom, jaké plody rodí náš život jako celek. Abychom si v tomto ohledu nic nenalhávali, je jistě dobré si ujasnit, odkud čerpat potřebné živiny pro ovoce dobré existence. Rozpoznat, kde pramení náš zdroj. A přiznat si, že když jsme napojení na dobrou mízu Boží někde prošustrovali, náš život dopadá jak ten nanicovatý strom. Pustit si k tělu varování, že v takovém případě „už je sekera na kořeni stromů a každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyťat“ (v. 10).

Občas se zamyslet nad biblickou zvěstí o Božím soudu nemusí být od věci. V dobách minulých jsme se my, kazatelé a faráři, jeho vizí ukájeli přesmíru. Strašit chybující posledním soudem nebo rovnou peklem nám dělalo dobře víc, než může být zdrávo. Snad proto se dneska tomuto slovnímu spojení vyhýbáme jak čert kříži. Ovšem zamlčovat, že něco opravdu vede do pekel, že něco je skutečně nezdravé a bez užitku, není ani tak projev decentního soucitu, jako spíš lhostejného nezájmu. A naopak, připomenutí Božího soudu, jasné varování a konec konců i to „politicky nekorektní“ oslovení „Vy zmije!“ může paradoxně posloužit lásce. Lásce, které na někom a na něčem fakt záleží. Poukazovat na to, že neustále stojíme pod kritikou Boží, totiž neznamená někoho odsoudit. A už vůbec to nevybízí brát onu sekera do ruky a začít s ní kácet a rubat. Naopak, může to pomáhat k rozhodnutí, směřovat k obrácení, nabízet šanci, aby člověk ještě něco stihnul změnit.

Amen.